

Osobnost sluchově postiženého

Osobnost člověka

- zahrnuje celek psychických jevů

- **biologické faktory**

- psychické jevy jsou zakotveny v organismu a jsou **projevem činnosti nervové soustavy** → jedinečnost psychiky určitého jedince (např. základní charakteristiky temperamentových vlastností jsou přímo závislé na typu činnosti vyšší nervové soustavy)

- **genetická výbava** jedince - ovlivňuje řadu podstatných charakteristik psychiky (např. úroveň inteligence, zvýšené riziko určitých duševních chorob, některé dysfunkce)

- **celkový tělesný vzhled** jedince, protože hraje důležitou roli v sociálních vztazích

- **faktory sociální**

- člověk se jako skutečně lidská bytost vyvíjí až právě v kontaktu s ostatními lidmi (především v nejužší rodině, kde rodiče ovlivňují jeho budoucí, formující se osobnost)

- nejen vědomé předávání např. pomocí příkazů, zákazů, informací, ale i působení na dítě tím, jak se k němu chováme, jak jej vnímáme a v neposlední řadě množství a kvalita podnětů v sociálním prostředí

- **další podstatný faktor**

- *vlastní aktivita člověka, jeho reakce na okolní svět, na vztahy, jeho vlastní činnost vyvolávající odezvu okolí, jeho prožívání vlastní činnosti i toho, jak na ni okolí reaguje*
→to vše přispívá k sebeuvědomění, k formování představy o sobě a sebehodnocení.

Sluchové postižení

- stejně tak jakýkoliv jiný defekt „*nepostihuje jen určitý orgánový defekt, ale ovlivňuje celou osobnost postiženého a vytváří specifickou sociální situaci.*“ (Vágnerová, 1999, str.98)

Vliv prostředí

- podněty pro rozvoj SP jedince

- zajištění co možná nejvíce příležitostí k získání potřebných zkušeností

- ne vždy připraveno na to, že se bude muset postarat o takového jedince a nedokáže se s tím jen tak vyrovnat.

- **reakce rodičů na postižení dítěte**

- typické charakteristiky a probíhají v určitých po sobě následujících fázích.
- dobu, odkdy je dítě definitivně označeno jako postižené (je stanovena diagnóza), lze označit jako období **krize rodičovské identity**.

Fáze reakce rodičů na postižení jejich dítěte

(Vágnerová, HadjMousová, 2003, str.23)

1. fáze šoku a popření

(šok, popření, nepřijetí dané situace)

2. fáze postupného vyrovnávání
(emocionální a racionální faktory, informace, porozumění, hněv, zoufalství či deprese)

3. fáze smlouvání
(kompromis, naděje)

4. fáze vyrovnání a přijetí skutečnosti
(vyrovnání, akceptace, nedosáhnou ji všichni)

rodina

- zásadní vliv na vývoj a formování osobnosti dítěte
- **podněty** – kvantitativně a kvalitativně vhodné či nevhodné
- určuje především :
  - předpoklady **vývoje osobnosti** dítěte,
  - **první zkušenosti, které dítě prožívá, ovlivňující budování jeho vlastní identity** a zásadním způsobem determinující interpretaci všech dalších sociálních zkušeností, se kterými se v budoucnu setká.

dítě

- si vytváří obraz o sobě samém a na základě toho vytváří i vztahy se svým sociálním prostředím

kvalitní pomoc odborníků

- informují především rodiče a vynasnaží se jim pomoci tak, aby se s postiženým začalo pracovat co nejdříve a co nejefektivněji, a během svého vývoje se příliš neodchyloval od normy.

kamarádi, spolužáci, učitelé, vychovatelé, širší příbuzenstvo, ...

Míra odlišnosti sluchově postižených v psychologické oblasti

- závislá na:

- a) *závažnosti sluchového postižení*
(druhu a rozsahu sluchové vady)
- b) *době vzniku SP*
- c) *včasném diagnostikování vady*
- d) *specializované komplexní péči*
- e) *sociálních podmínkách vývoje*
(tzn. na prostředí, v němž dítě vyrůstá a na těch, které toto prostředí utváří)
- f) *přítomnosti či nepřítomnosti přidruženého postižení*
- g) *zájmu samotného SP*
- h) *volbě komunikačního prostředku*

Míra dosažených komunikačních kompetencí

- **rozsah podnětů**, které lze aktuálně vnímat a zároveň mají informační význam, je mnohem **menší než u slyšících**.
- omezení možnosti vnímat nebo rozlišovat zvukové podněty a chápat jejich význam se projeví **potížemi v oblasti osvojení a využití orální řeči**.
- neslyšící a těžce sluchově postižení užívají zpravidla jiný komunikační systém než řeč, který vyhovuje jejich možnostem a potřebám.
- **podnětová deprivace**
- **komunikační bariéra**
- **u sluchově postižených**

- neprobíhá v plném rozsahu **proces zvnitřňování komplexu norem v podobě verbálně sdělených požadavků, příkazů a hodnocení jejich plnění**, pomocí kterých se běžně rozvíjí schopnost sebeovládání, nedochází u nich k dostatečné fixaci všech běžných forem chování.

- projeví se to **chyběním pocitů studu nebo viny**, které jsou běžnou reakcí na nějaký přestupek.

- často si ani **neuvědomují zodpovědnost za své jednání**.

Aspekty ovlivňující vývoj SP (Fengler, Jansen, 1999)

a) společenské postoje a předsudky
(nedostatečné či mylné informace, nápadnosti v komunikaci)

b) sebepojetí sluchově postižených
(kontakty s okolím - představy o vlastních schopnostech, hodnotách a sociální roli, přehnaná a nereálná očekávání rodičů, školní úspěch, sociální kompetence, duševní zdraví, možnost identifikace s dospělým SP)

c) zvláštní podmínky a efekty socializace
(omezené komunikační možnosti, postoje rodičů a okolí – nejasné a kolísavé vzorce chování)

Sociální a emocionální chování sluchově postižených a jejich osobnost

- *zvýšená agresivita*
- *impulzivní chování*
- *citová deprivace*
- *povrchnost*
- *ulpívání na konkrétních věcech a současnosti*
- *egocentrismus*
- *neschopnost empatie*
- *apatie*

- *rezignovanost*
- *slabá fantazie*
- *nesamostatnost*
- *sebepřeceňování*
- *rigidita*
- *sugestibilita*
- *nedostatek sebedůvěry*
- *sociální nezralost, atd.*